

ДОБА ПРОСВІТНИЦТВА

Мультимедійна презентація до уроку з теми:

*«Історичні умови та провідні ідеї Просвітництва.
Вплив філософії на літературу й культуру доби.
Художні напрями
(просвітницький класицизм, просвітницький реалізм,
сентименталізм)»*

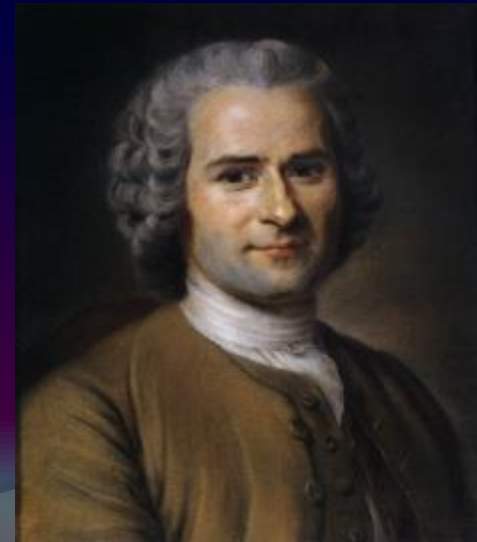
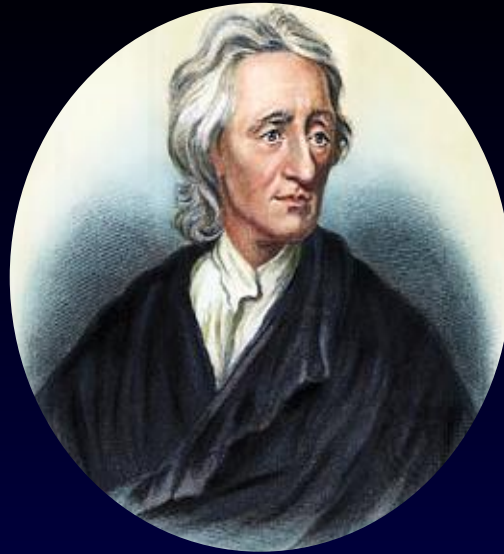
9 клас

Автор:

**учитель зарубіжної літератури Ямпільської ЗОШ І-III
ступенів №2 **Бондар В.І.****

Портретна галерея

**Гарного настрою
та
плідної роботи
на уроці!**

**ІСТОРИЧНІ УМОВИ ТА ПРОВІДНІ ІДЕЇ
ПРОСВІТНИЦТВА. ВПЛИВ ФІЛОСОФІЇ НА
ЛІТЕРАТУРУ Й КУЛЬТУРУ ДОБИ.
ХУДОЖНІ НАПРЯМИ (ПРОСВІТНИЦЬКИЙ
КЛАСИЦИЗМ, ПРОСВІТНИЦЬКИЙ РЕАЛІЗМ,
СЕНТИМЕНТАЛІЗМ)**

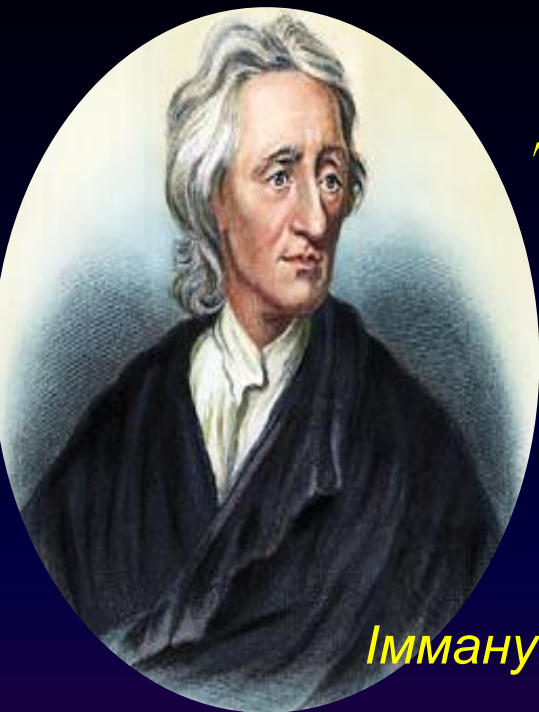
**Усе рухалося,
вирувало,
було охоплено
думкою,
як жити далі.**

Вольтер

ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА «ДОБА ПРОСВІТНИЦТВА»

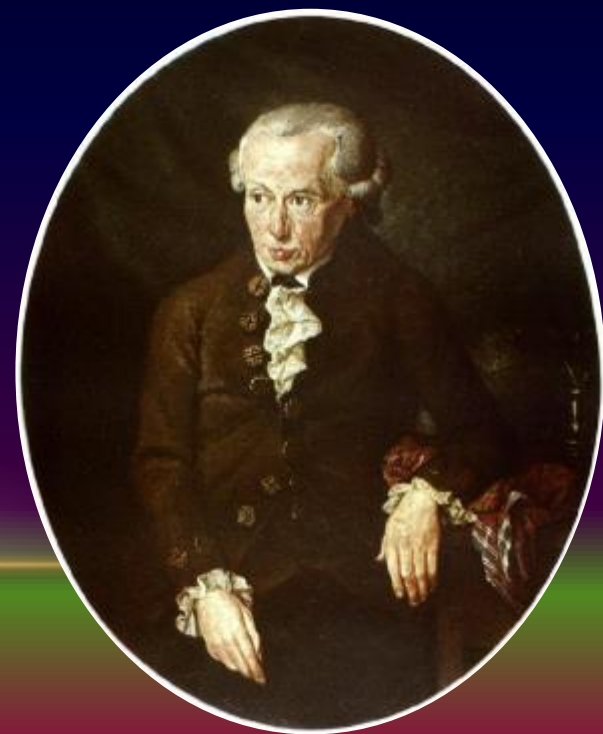
- Ім'я _____
- Місце народження _____
- Час народження (століття) _____
- Країни _____
- Завдання _____
- Ідеї _____
- Літературні напрями _____
- Герої _____
- Представники _____
- Інші назви Просвітництва _____
- Прикмети доби _____

Просвітництво зародилося в Англії

Джон Локк – англійський філософ. Його робота «Дослід про людський розум» є початком доби Просвітництва (1690р.)

Іммануїл Кант – німецький філософ. Його стаття «Що таке Просвітництво?», яка вийшла через сто років після початку доби, остаточно утвердила термін **ПРОСВІТНИЦТВО**.

ГЕОГРАФІЯ ПРОСВІТНИЦТВА

Просвітництво зародилося практично одночасно в країнах Західної Європи: Британії, Франції, Нідерландах, Німеччині, Італії, Іспанії, Португалії, але швидко поширилося у всій Європі, включно з Річчю Посполитою і Російською імперією. Велику роль в його становленні відіграв швидкий розвиток природознавства та книгодрукування.

ПРОСВІТНИЦТВО

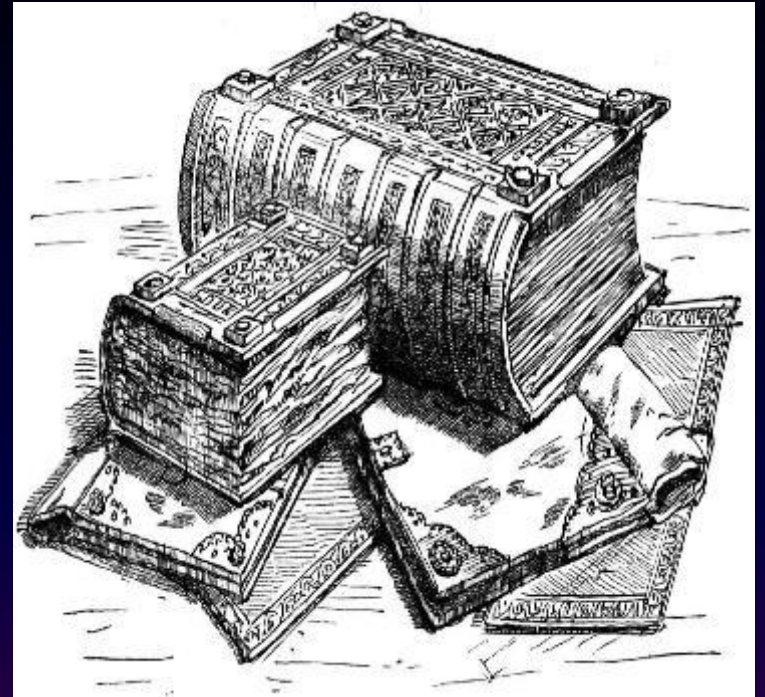
Доба Просвітництва — це історичний відрізок часу, хронологічні межі якого умовно прийнято окреслювати двома європейськими революціями — буржуазною революцією в Англії (1688—1689) та Великою Французькою революцією (1789—1794).

- **ПРОСВІТНИЦТВО** – це ідейно – політичний і естетичний рух (доба), важливий етап розвитку європейської ідеології та культури (зокрема, літератури) наприкінці XVII – XVIII ст.

ОСОБЛИВОСТІ ДОБИ ПРОСВІТНИЦТВА

Надання великого
значення розуму та
досвіду як джерелу
знань.

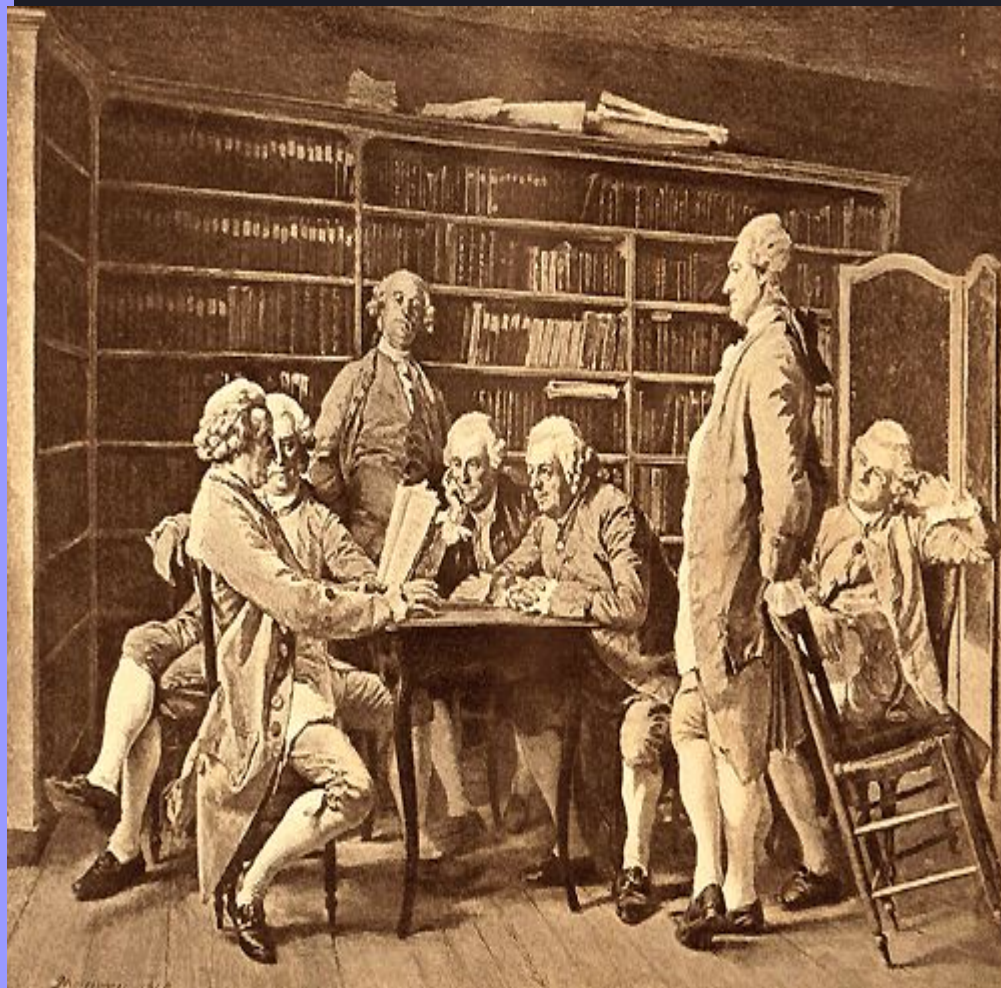
Слово **«розум»** в добу Просвітництва стає ключовим у назвах наукових робіт:

- **Джон Локк «Дослід про людський розум»,**
  - **К. Гельвецій «Про розум»,**
- **Г.Лейбніц «Нові роздуми про людський розум»,**
- **I. Кант «Критика практичного розуму»;**
- **у назвах літературних творів: О.Грибоєдов «Лихо з розуму»**

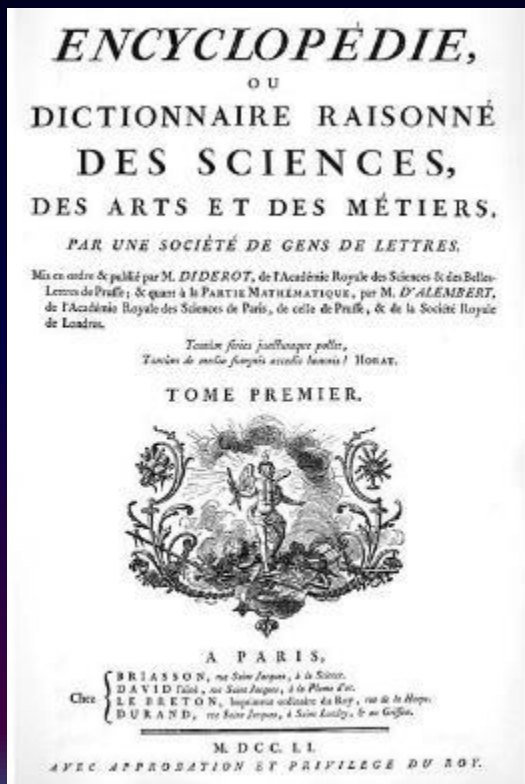
Недаремно , добу Просвітництва ще називають – «доба Розуму», «доба світочів», «царство» Розуму

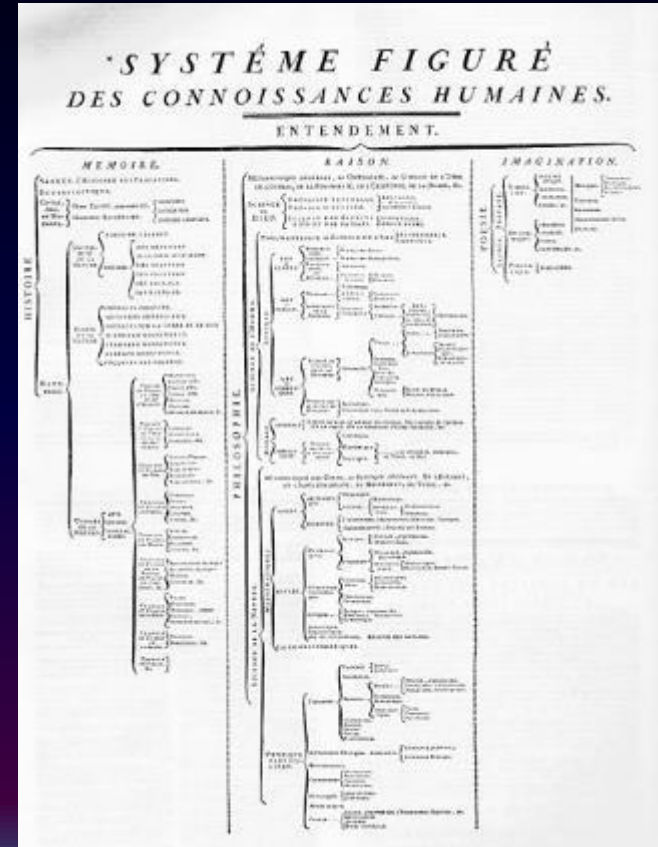
Це був час поширення освіти серед найрізноманітніших прошарків населення, коли звичні уявлення про оточуючий людину світ зазнавали докорінних змін. Філософія Просвітництва базувалася на безмежній вірі в могутність розуму, в можливості прогресу, ґрунтувалася на повазі до науки і жвавому інтересі до оточуючого світу.

«Енциклопедія, або Тлумачний словник науки, мистецтва й ремесел» – французька енциклопедична праця епохи Просвітництва, написана між 1751 та 1774 роками
маніфест ідей **35 томів**

Титульна сторінка першого тому «Енциклопедії»

Схематичне зображення сфер людського знання з першого тому «Енциклопедії»

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ
вміщує матеріали ,
присвячені
найрізноманітнішим
галузям знань :
історії,
математиці ,
філософії ,
літературознавству
тощо.

◎ **Перша ЕНЦИКЛОПЕДІЯ**

Найвидатніші енциклопедисти

**ДЕНДІ
ДІДРО**

головний редактор,
відомий французький письменник

**ЖАН ЛЕРОН
Д'АЛАМБЕР**

французький математик і філософ – політик

**ШАРЛЬ ЛУІ
МОНТЕСК'Є**

Філософ, просвітник, правознавець

**ЖАН– ЖАК
РУССО**

французький письменник, музикант

**КЛОД
АДРІАН
ГЕЛЬВЕЦІЙ**

французький філософ, політик

**ПОЛЬ АНРІ
ГОЛЬБАХ**

французький філософ і політик

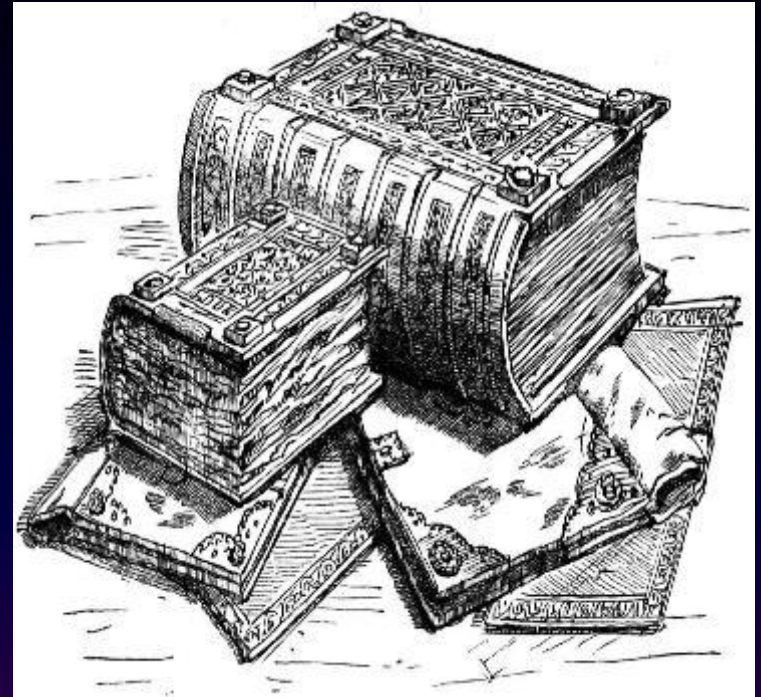

ВОЛЬТЕР

Філософ, письменник, історик

ОСОБЛИВОСТІ ДОБИ ПРОСВІТНИЦТВА

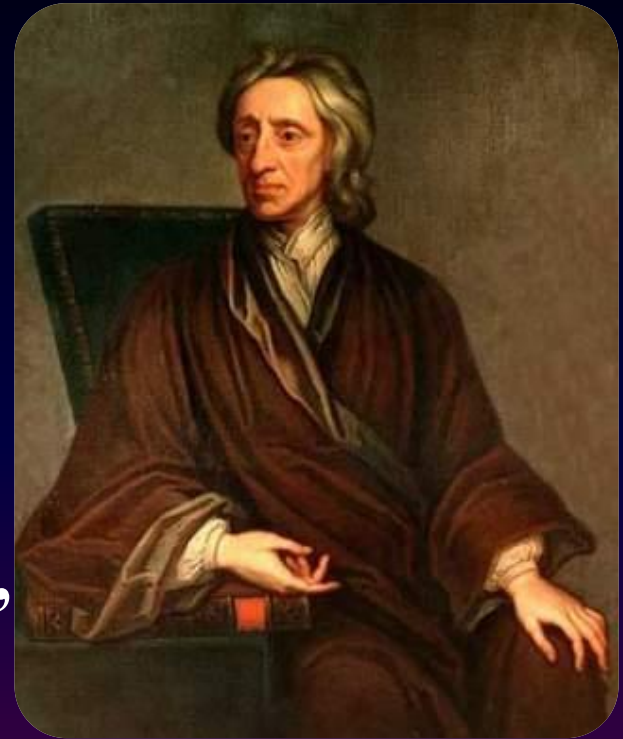
- Критика недосконалого суспільного ладу, нерівності.
- Віра в те, що ідеї можуть змінити суспільство, що моральне виховання людини – шлях до вдосконалення суспільства.
- Прагнення повернутися до сутності природи, бо природа – розумна.

ДЖОН ЛОКК СТВЕРДЖУВАВ:

**У людини немає вроджених ідей.
Кожна людина від народження
«табула раса» - в перекладі з
латині «чиста дошка» і все, чого
досягає – завдяки вихованню.
«Дев'ять десятих людей
робляться такими, якими вони є,
тільки завдяки вихованню».**

Провідні ідеї Просвітництва

- * **Культ розуму та науки.**
- * **Надання переваги досвіду.**
- * **Віра в перетворюючу силу ідей та освіти.**
- * **Утвердження великої виховної ролі мистецтва у суспільстві.**
- * **Виховання гармонійної людини за законами розуму та природи.**
- * **Визнання впливу суспільного і природного середовища на формування людини.**
- * **Проголошення цінності людини незалежно від її походження, утвердження рівності всіх людей.**
- * **Переосмислення питань світобудови й суспільного порядку.**

**Основна ідея Просвітництва -
це ідея освіченої монархії -
на чолі держави повинен був
стояти освічений монарх
(монарх-філософ),
покровитель мистецтв, наук,
ремесел**

АТЕЇЗМ , АНТИКЛЕРИКАЛІЗМ , ДЕЇЗМ

АТЕЇЗМ – заперечення самої ідеї **БОГА**.

АНТИКЛЕРИКАЛІЗМ - критика релігійної догми, церкви, кліру (духовенство).

ДЕЇЗМ - учення про те , що **БОГ** є. Всесвіт створений саме **НИМ**.

Французького письменника і філософа Вольтера називали запеклим антиклерикалом . Він закликав «розчавити гадину (католицьку церкву), і разом з тим заявляв: «Якби **БОГА** не було, його треба було б вигадати».

Деїсти переконані були в тому, що учені, відкриваючи закони природи, насправді відкривають божественні закони, які людський розум просто не може осягнути.

Висновки

- ◎ **Головна ідея Просвітництва** - завдяки знанням змінити цей недосконалий світ.
- ◎ **Головне завдання Просвітництва** - боротьба з феодалізмом, абсолютизмом, духовенством.
- ◎ **Головні герої епохи** - люди науки, мистецтва, державні діячі-реформатори.
- ◎ **Героєм у творах мистецтва** стає «природна людина», тобто звичайна і не зіпсована цивілізацією, наділена талантом, здібностями і розумом.
- ◎ **Просвітництво** - час відкриттів і подорожей, створення перших енциклопедій і бібліотек, період науково-технічного прогресу (бурхливий розвиток природничих наук, математики, астрономії, фізики).

Література доби Просвітництва

ПРОВІДНІ ІДЕЇ ДОБИ ПРОСВІТНИЦТВА В ЛІТЕРАТУРІ

- ❑ **Розвіювати темряву незнання й невігластва, просвічувати, виховувати людину й людство.**
- ❑ **Оспівування нестримного прагнення людства до пізнання.**
- ❑ **Ідея рівності від народження всіх без винятку людей:**
  - ідея рівності усіх людей (Вольтер "Простак")
  - ідея соціальної рівності (Бомарше "Весілля Фігаро")
  - ідея національної рівності. (Шіллер "Вільгельм Телль")
  - ідея расової рівності. (Дефо "Робінзон Крузо")
  - ідея освіченого монарха. (Свіфт "Мандри Гуллівера")

Література
доби Просвітництва
У XVIII ст. паралельно
розвивалися три основні
художні напрями –
просвітницький класицизм,
просвітницький реалізм і
сентименталізм, а також
існувало мистецтво рококо.

Робота у групах:

1. **Опрацювати теоретичний матеріал на картці-інформаторі.**
2. **З'ясувати його характерні особливості (записати їх на окремому листку)**
3. **Назвати представників цього напрямку.**
4. **Які жанри використовували письменники?**

Література Просвітництва

Просвітницький класицизм – напрям у літературі XVIII ст., який розвивав основні формальні принципи класицизму, але був наповнений новим змістом, суголосним ідеям доби Просвітництва.

**Вольтер
(1694-1778)**

**Денис Іванович
Фонвізін (1745-1792)**

ПРОСВІТНИЦЬКИЙ КЛАСИЦИЗМ

Письменники-класицисти вбачають тепер громадянський обов'язок людини не в тому, щоб бути відданим монархові й державі, а в тому, щоб служити інтересам і потребам суспільства, ідеалам свободи, рівності, братерства.

ПРОСВІТНИЦЬКИЙ КЛАСИЦИЗМ

Ф.Шиллер

Й.В. Гете

Література Просвітництва

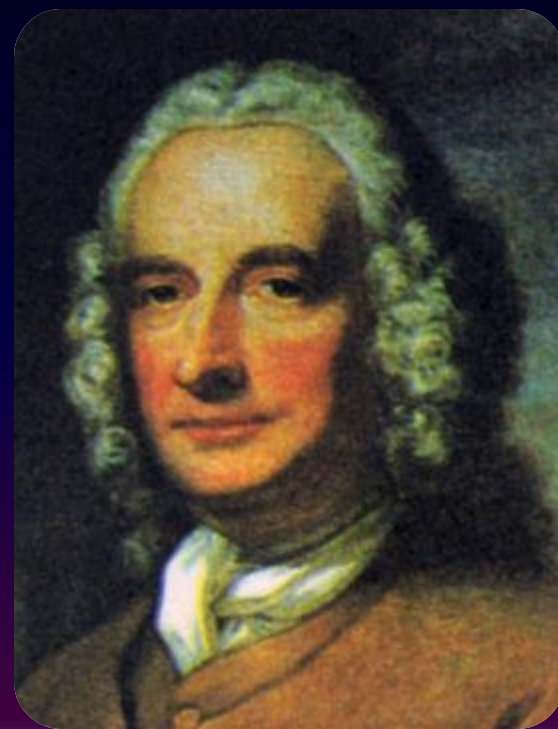
Просвітницький реалізм – напрям в літературі XVIII ст., який характеризувався правдивим відтворенням реалій життя і пропагуванням просвітницьких ідей.

**Даніель Дефо
(1660-1731)**

**Джонатан Свіфт
(1667-1745)**

**Генрі Філдінг
(1707-1754)**

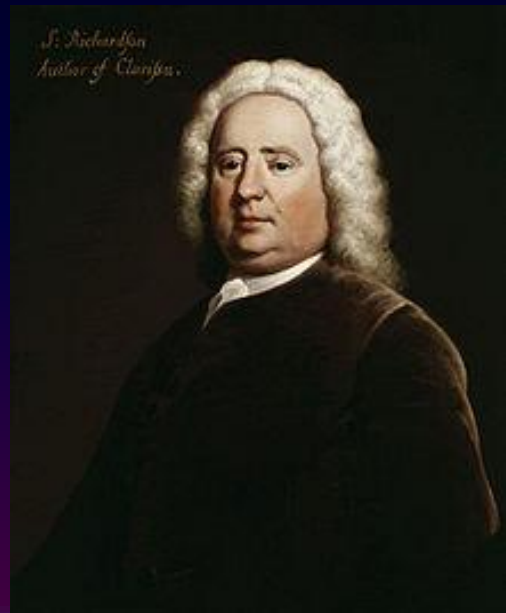

ПРОСВІТНИЦЬКИЙ РЕАЛІЗМ

- Основою просвітницького реалізму став принцип наслідування природі, заявлений просвітниками.
- Письменники реалісти намагалися відтворити найхарактерніші суспільні типи людей, соціальні суперечності та конфлікти, побут, манери, звички, психологію представників різних прошарків тогочасного суспільства.
- Представниками просвітницького реалізму –
Даніель Дефо, Джонатан Свіфт, Жан-Жак Руссо.

Література Просвітництва

- Сентименталізм – напрям в літературі та мистецтві другої половини XVIII ст. – початку XIX ст. У центрі зображення письменників-сентименталістів – не визначні історичні події та подвиги королів, героїв і знатних вельмож, а життя простих людей з їх душевними переживаннями, почуттями та настроями.

Семюел Річардсон
(1689-1761)

Лоренс Стерн
(1713-1768)

Томас Грей
(1716-1771)

СЕНТИМЕНТАЛІЗМ

напрям, який утверджував “культ почуттів”, “культ серця”. Отримав назву за твором англійського письменника Л. Стерна “Сентиментальна подорож”. Для нього характерні увага до внутрішнього світу людини, возвеличення почуттів, культ природи, аналіз переживань у приватній сфері, утвердження багатства духовного світу представників нижчих станів

Ж.Б.Грез “Молочниця”

СЕНТИМЕНТАЛІЗМ

М. Карамзін

Ж.Ж.Руссо

РОЗМАЇТТЯ ПРОЯВІВ ЛІТЕРАТУРНОГО ЖИТТЯ

ПРОСВІТНИЦЬКИЙ КЛАСИЦИЗМ – виховувати нову людину і змінити світ на краще.

ПРОСВІТНИЦЬКИЙ РЕАЛІЗМ - принцип наслідування природи, її життя і законів.

ПРОСВІТНИЦЬКИЙ СЕНТИМЕНТАЛІЗМ – відтворити світ почуттів простої людини.

ЛІТЕРАТУРНІ ЖАНРИ

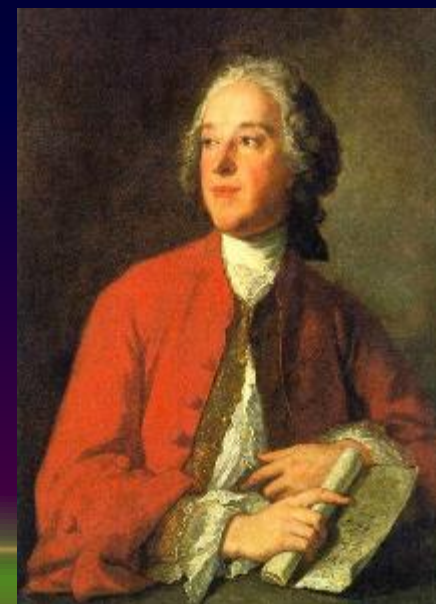
- ✓ ФІЛОСОФСЬКА ПОВІСТЬ
- ✓ ПОДОРОЖНІ НОТАТКИ
- ✓ ЕПІСТОЛЯРНИЙ РОМАН (РОМАН ЛИСТУВАННЯ)
- ✓ МІЩАНСЬКА ДРАМА

РОКОКО

напрям, що розвивався незалежно від ідей Просвітництва. Його представники орієнтувалися на смаки аристократії, тому твори відзначаються особливою вишуканістю та витонченістю форм, пишністю й багатством засобів художньої виразності. Митці вважали, що витвір мистецтва має радувати й вражати зір, слух та уяву, нагадуючи про насолоди життя – красу, кохання. Тому характерні для творів естетизм, святковість, театральність, увага до дрібниць. Мистецтво рококо робило життя приємним, вишуканим, красивим. Воно тісно пов'язане з бароко. Представники: П.О.Бомарше, Д.Дідро, Х.М.Віланд.

Х.М.Віланд

П.О.Бомарше

ДОБА ПРОСВІТНИЦТВА ВІДКРИЛА ЦІЛЕ СУЗІР'Я ВИДАТНИХ ЛЮДЕЙ

- філософія: Дж.Локк, К.А., Гельвецій, Е.К.Шефтсбері
- живопис: В.Хогарт, Т.Гейнсборо, Ж.Б.Грез, Ж.Б.С.Шарден та ін.
- музика: Й.С.Бах, В. Моцарт, Й.Гайдн, Глюк та ін.
- скульптура: Е.М.Фальконе, Ж.А.Гудон та ін.

Й. С. Бах

В. А. Моцарт

Ж.Б.Грез "Балувана дитина"

Ж.Б.Шарден "Дівчина з воланом"

СВІТОЧІ ДОБИ ПРОСВІТНИЦТВА

ВОЛЬТЕР

ПОЕТ
ПРОЗАЇК
ФІЛОСОФ
ДРАМАТУРГ
ІСТОРИК
МАТЕМАТИК

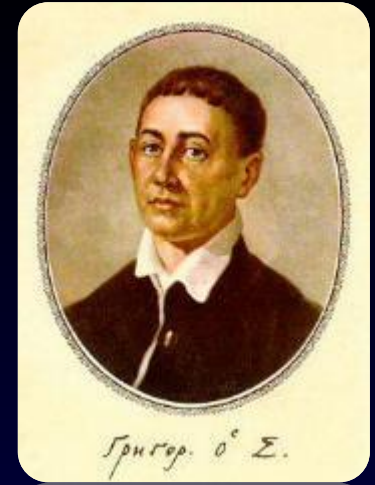
Й.В.ГЕТЕ

ПОЕТ
ПРОЗАЇК
ДИПЛОМАТ
МІНІСТР
УЧЕНИЙ
НАТУРАЛІСТ

М. ЛОМОНОСОВ

ХІМІК
ФІЗИК
АСТРОНОМ
ФІЛОСОФ
МОВОЗНАВЕЦЬ
ПОЕТ

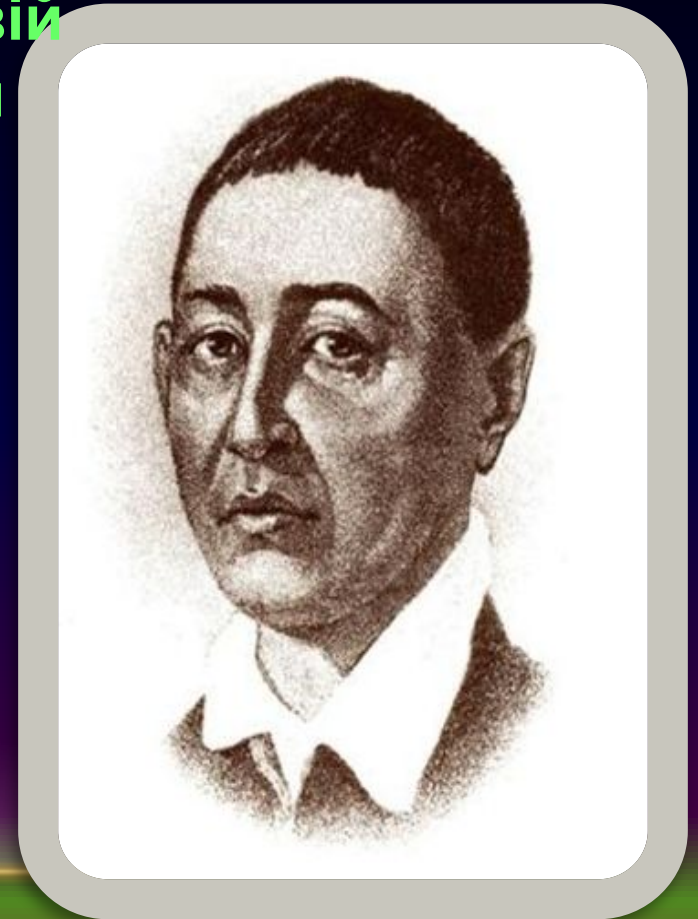
Г. СКОВОРОДА

ФІЛОСОФ
ПОЕТ
ФОЛЬКЛОРИСТ
перекладач
педагог

Епоха Просвітництва в Україні

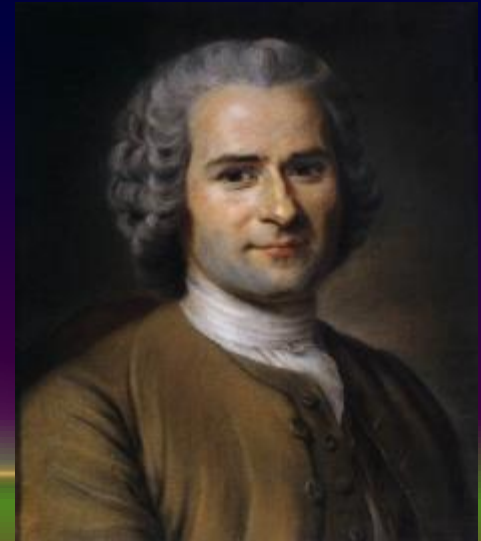
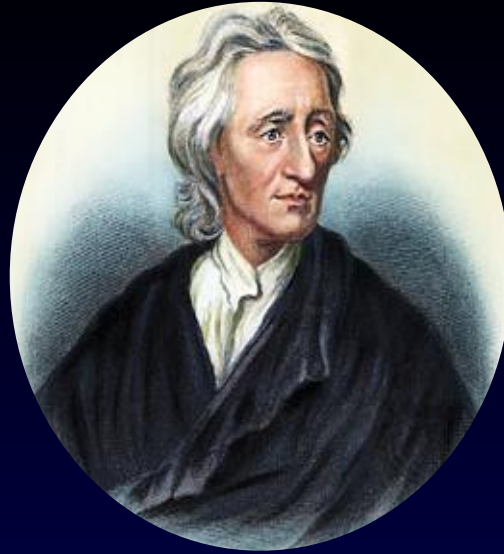
Випускники Києво-Могилянської академії стали в Україні першими носіями ідей Просвітництва. Свій суспільний ідеал просвітники формували на основі ідей свободи і рівності.

Просвітництво в Україні --- це творчість видатного мандрівного філософа Г. С. Сковороди. Його вплив на подальший розвиток вітчизняної культури безумовний.

ПОРТРЕТНА ГАЛЕРЕЯ

ІНФОРМАЦІЙНА КАРТКА «ДОБА ПРОСВІТНИЦТВА»

- Ім'я Просвітництво
- Місце народження Англія
- Час народження (століття) 1690р., кін. XVII ст.. – XVIII ст
- Країни Франція, Німеччина, Англія, Італія, Росія, Україна
- Завдання Боротьба з феодалізмом, абсолютизмом, духовенством
- Ідеї Завдяки знанням змінити світ; ідея освіченої монархії; змінити цей недосконалий світ
- Герої Звичайні люди
- літературні напрями просвітницький класицизм, просвітницький реалізм, сентименталізм
- Представники Гете, Вольтер, Дефо, Свіфт, Дідро
- Інші назви Просвітництва доба Розуму, епоха енциклопедистів
- Прикмети доби створення енциклопедії

ВИСНОВКИ

- **В добу Просвітництва заклались основи демократичного устрою сучасного цивілізованого світу, сформувались європейські цінності, систематизувались наукові досягнення людства.**

МІКРОФОН

- **Що допомогло вам працювати сьогодні на уроці?**
- **Чи справдилися ваші очікування щодо уроку?**

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

- Опрацювати матеріал підручника з теми «Доба Просвітництва» та «Життєвий і творчий шлях Д.Свіфта».
- **Творче завдання (за вибором учнів):**
  - ◆ створити мультимедійну презентацію «Життя і творчість Джонатана Свіфта» або «Цікаві факти біографії Д. Свіфта»;
  - ◆ Створити колаж «Портрет доби Просвітництва»;
  - ◆ Просвітителі надавали основну роль освіті та вихованню в оновленні світу. Запропонуйте власну програму самоосвіти й самовиховання сучасної людини. Сформулюйте свої думки тезами.